

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 31/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om tolkningstjänst för handikappade personer, om ändring av lagen om service och stöd på grund av handikapp och lag om ändring av 4 § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 20 oktober 2009 en proposition med förslag till lagar om tolkningstjänst för handikappade personer, om ändring av lagen om service och stöd på grund av handikapp och lag om ändring av 4 § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (RP 220/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att

grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Jaana Huhta, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Mikael Hidén
- juris licentiat Maija Sakslin
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om tolkningstjänst för handikappade personer. Skyldigheten att ordna tolktjänster flyttas över från kommunerna på Folkpensionsanstalten och finansieringsansvaret på staten.

Rätten till tolkningstjänst ska fortsatt gälla synhörselskadade, hörselskadade och talskadade som på grund av sin funktionsnedsättning behöver tolkning för att kunna arbeta, studera, uträtta ärenden, vara samhälleligt delaktiga eller för hobbyn eller rekreation.

Tolkningstjänsten ska ordnas så att synhörselskadade kan få minst 360 och hörsel- eller tal-

skadade minst 180 timmar tolkning per kalenderår. Om det är motiverat med tanke på klientens individuella behov ordnas tolkningstjänst i större utsträckning än så.

Den som är missnöjd med Folkpensionsanstaltens beslut om tolkningstjänst får söka ändring i beslutet hos besvärsnämnden för social trygghet och i följande instans hos försäkringsdomstolen. Försäkringsdomstolens beslut kan inte överklagas genom besvär.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och är avsedd att behandlas i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 september 2010.

I propositionen saknas motivering till lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

I lagförslag 1 i propositionen föreslås bestämmelser om rätten för i Finland bosatta personer med funktionsnedsättning att få tolkningstjänst ordnad av Folkpensionsanstalten. Syftet med propositionen är att genomföra uppdraget i 17 § 3 mom. i grundlagen att trygga rättigheterna för dem som använder teckenspråk och dem som på grund av funktionsnedsättning behöver tolknings- och översättningshjälp.

De föreslagna bestämmelserna har en viss koppling till grundlagens 19 § om sociala rättigheter. Tolkningstjänst för personer med funktionsnedsättning har också samband med grundlagens 16 § 2 mom. där det sägs att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, ska säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning och utveckla sig själv.

Genom att tillhandahålla tolkningstjänst främjar det allmänna i enlighet med 14 § 3 mom. i grundlagen den enskildes möjligheter att delta i samhälls- eller verksamhet och påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Tjänsten bidrar också till ökad jämlikhet för personer med funktionsnedsättning.

Tolkningstjänstens kvantitet

Bestämmelser om tolkningstjänstens kvantitet föreslås ingå i 6 § i lagförslag 1. Synhörselskadade föreslås få minst 360 och hörsel- eller tal-skadade minst 180 tolkningstimmar per kalenderår.

Om det är motiverat med beaktande av klientens individuella behov ska tolkningstjänst ordnas i större utsträckning än så. Dessutom ska tolkningstjänst ordnas i anknytning till studier i

den utsträckning som den funktionsnedsatta nödvändigtvis behöver för att klara av studier efter den grundläggande utbildningen. Studierna måste leda till en examen eller ett yrke, främja tillträde till yrkesinriktade studier eller till arbete eller stödja kvarstående eller avancemang i arbetslivet.

Enligt 19 § 1 mom. i grundlagen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. I 3 mom. föreskrivs det att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, ska tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälso- och sjukvårdstjänster. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna kan utgångspunkten i det senare momentet anses vara att nivån på tjänsterna ska vara sådan att den ger alla människor förutsättningar att fungera som fullvärdiga medlemmar i samhället (RP 309/1993 rd, s. 75—76, GrUU 30/2008 rd, s. 2/I). Grundlagens 22 § kräver att det allmänna ser till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses.

I propositionsmotiven påpekas det att det nuvarande minimiantalet tolkningstimmar inte garanterar fullgoda tjänster. Dessutom har det förekommit stora regionala skillnader i tillgången till tjänster. Syftet med propositionen är att bidra till ökad jämlikhet för personer med funktionsnedsättning. Några ändringar i antalet minimstimmar föreslås inte.

I samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna lyfte grundlagsutskottet särskilt upp frågan om kommunernas möjligheter att klara av de nya uppgifter och förpliktelser som reformen medför (GrUB 25/1993 rd, s. 3/II, se även GrUU 41/2002 rd, s. 3/II). I sista hand är det staten som måste se till att kommunerna har tillräckligt med pengar för att tillhandahålla de aktuella tjänsterna så att alla med grav funktionsnedsättning ska kunna garanteras omsorg

på lika villkor, var än i landet de bor (se även GrUU 37/2006 rd, s. 2—3).

Att tolkningstjänsten flyttas över från kommunerna till Folkpensionsanstalten är ett alternativt sätt att garantera att runtom i landet bosatta personer med funktionsnedsättning har tillgång till adekvata tjänster på lika villkor. Den föreslagna bestämmelsen om minimiantalet tolkningstimmar, kombinerad med tolkningstjänst som med beaktande av personliga behov ska ordnas i anknäpning till studier, påverkar inte lagstiftningsordningen. Det väsentliga är att tolkningstjänst måste ordnas utöver minimiantalet timmar, om det är motiverat med hänsyn till klientens individuella behov. I bestämmelsen om tolkningstjänst som ska ordnas på grundval av individuella behov finns inga rättsnormer för hur behovet ska bedömas. Särskilt med tanke på grundlagens 17 § 3 mom. vore det bra att i lagen ange vad slags faktorer som ska vägas in i bedömningen.

Överklaganderätt

Den som är missnöjd med Folkpensionsanstaltens beslut får enligt 17 § 1 mom. i lagförslag 1 söka ändring i beslutet genom besvär hos besvärsnämnden för social trygghet och över be-

svärnsnämndens beslut hos försäkringsdomstolen. Domstolens beslut kan enligt förslaget inte överklagas genom besvär. Med hänsyn till 21 § 1 mom. i grundlagen finns det ingenting att anmärka mot i den föreslagna bestämmelsen. Men utskottet har trots allt utgått från att rätten att överklaga till högsta förvaltningsdomstolen, en rätt som är en huvudregel inom vår förvaltningsrättsliga rättssäkerhet, inte får frångås på lättvindiga grunder (GrUU 37/2005 rd, GrUU 19/2002 rd, s. 4, GrUU 4/2005 rd, s. 3). Överklagandeförbudet har inte motiverats på något sätt i propositionen. Med tanke på hur starkt Folkpensionsanstaltens beslut om tolkning påverkar de grundläggande rättigheterna bör det diskuteras om förbudet mot att överklaga försäkringsdomstolens beslut är nödvändigt och ändamålsenligt och om besvärsförbudet kunde ersättas med ett besvärstillståndsförfarande, där högsta förvaltningsdomstolen i förekommande fall med sina beslut kan styra besluten om tolkningstjänst.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anser

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 19 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Jacob Söderman /sd
medl. Tuomo Hänninen /cent
Ulla Karvo /saml
Elsi Katainen /cent
Esko Kiviranta /cent
Kari Kärkkäinen /kd

Elisabeth Naucélér /sv
Mikaela Nylander /sv
Veijo Puhjo /vänst
Tapani Tölli /cent
Tuulikki Ukkola /saml
ers. Raimo Piirainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Timo Tuovinen.